

Рішення
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувач ступеня доктора філософії Генріх МАТУХНО, 1997 року народження, громадянин України, освіта вища: закінчив у 2021 році Університет імені Альфреда Нобеля за спеціальністю 052 Політологія, навчається в аспірантурі Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара Міністерства освіти і науки України з 2021 р., виконав акредитовану освітньо-наукову програму «Політологія».

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара Міністерства освіти і науки України, місто Дніпро від «18» квітня 2025 р. № 110, у складі:

Голова разової
ради –

Віталія КРИВОШЕЇНА, доктора політичних наук, професора, декана факультету суспільних наук і міжнародних відносин Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара;

Офіційних
опонентів –

Євгенія БОРОДІНА, доктора історичних наук, професора, директора Навчально-наукового інституту державного управління Національного технічного університету «Дніпровська політехніка»;

Наталії ХОМИ, доктора політичних наук, професора кафедри політології та міжнародних відносин Національного університету «Львівська політехніка»;

Рецензентів –

Сергія СТАВЧЕНКА, доктора політичних наук, професора, в.о. завідувача кафедри політології, соціології та публічного управління Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара;

Тетяни ВОРОНОВОЇ, кандидата політичних наук, доцента кафедри політології, соціології та публічного управління Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

на засіданні «13» червня 2025 року прийняли рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки Генріху МАТУХНО на підставі публічного захисту дисертації «Інституційні

чинники публічної політичної участі молоді в сучасній Україні» за спеціальністю 052 Політологія.

Дисертацію виконано у Дніпровському національному університеті імені Олеся Гончара Міністерства освіти і науки України, місто Дніпро.

Науковий керівник Аліна ЛЯСОТА, кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри політології, соціології та публічного управління Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису із дотримання вимог пункту 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами). Дисертація містить науково обґрунтовані результати, присвячені актуальному питанню впливу чинників функціонування політичних інститутів на публічну політичну участь вітчизняної молоді. У роботі вперше розроблено критерії класифікації інституційних чинників публічної політичної участі вітчизняної молоді, а також здійснено оцінку впливу різних інституційних чинників на публічну політичну участь молоді в умовах сучасного українського соціально-політичного контексту. Розкрито особливості взаємозв'язку між різними інституційними чинниками публічної політичної участі молоді в сучасній Україні та обґрунтовано, що цей взаємозв'язок може мати як лінійний, так і нелінійний характер. Здійснено систематизацію виявлених проблем за інституційними чинниками публічної політичної участі вітчизняної молоді та розроблено комплекс пропозицій і рекомендацій, направлених на вдосконалення функціонування політичних інститутів щодо сприяння публічній політичній участі молоді, шляхом комплексного реформування різних структурних елементів вітчизняної молодіжної політики. Розроблено та впроваджено у законотворчий процес частину пропозицій щодо внесення змін до Закону України «Про основні засади молодіжної політики». Результати дослідження також можуть бути інтегровані в освітній процес Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

Дисертація виконана державною мовою із дотриманням вимог до оформлення дисертації, встановлених МОН України. Обсяг основного тексту дисертації відповідає нормам, встановленим освітньо-науковою програмою «Політологія» за спеціальністю 052 Політологія Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара Міністерства освіти і науки України.

Здобувач має 7 наукових публікацій за темою дисертації, з них 4 – одноосібні статті у наукових фахових виданнях України та 3 тез доповідей, представлених на двох міжнародних та одній вітчизняній наукових конференціях. Опубліковані статті відповідають вимогам пунктів 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, зокрема:

1. Матухно Г. Р. Інституціоналізація молодіжної політики в Україні як чинника впливу на рівень публічної політичної участі молоді. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2023. Вип. 45. С. 164–170. DOI: <https://doi.org/10.32782/apfs.v045.2023.28> (фахове видання категорії Б).

2. Матухно Г. Р. Інституційна структура та особливості нормативного регулювання як чинники функціонування інститутів молодіжної політики: проблемно-перспективний вимір. *«Politicus»*. 2024. Вип. 4. С. 70–77. DOI: <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2024-4.10> (фахове видання категорії Б).

3. Матухно Г. Р. Критерії класифікації інституційних чинників публічної політичної участі молоді. *Регіональні студії*. 2024. № 38. С. 106–112. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-6170/2024.38.17> (фахове видання категорії Б).

4. Матухно Г. Р. Державні політичні інститути як чинник сприяння публічної політичної участі молоді в сучасній Україні. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2024. Вип. 49. С. 216–222. DOI: <https://doi.org/10.32782/apfs.v049.2024.37> (фахове видання категорії Б).

У дискусії взяли участь голова і члени спеціалізованої ради та присутні на захисті фахівці:

Голова спеціалізованої вченої ради Кривошеїн Віталій Володимирович, доктор політичних наук (23.00.01 – Теорія та історія політичної науки), професор, декан факультету суспільних наук і міжнародних відносин Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара. Зауважень немає.

Офіційний опонент – Бородін Євгеній Іванович, доктор історичних наук (07.00.01 – Історія України), професор, директор Навчально-наукового інституту державного управління Національного технічного університету «Дніпровська політехніка». Зауваження:

1. Зосередженість дисертації на інституційних чинниках публічної політичної участі молоді, що відображено як у темі, так і в основному змісті дослідження, природньо викликає питання про інші можливі групи чинників. У роботі, однак, не окреслено, які ще, «неінституційні» чинники можуть впливати на участь молоді в політичному процесі, і яким чином вони співвідносяться з інституційними – чи то доповнюють, чи то обмежують їхню дію. У цьому контексті було б не зайвим змалювати загальну систему чинників, в якій інституційні посідають своє місце, а також висвітлити, як кожна з груп чинників впливає на публічну політичну участь молоді. Реалізація такого підходу, на нашу думку, могла б суттєво посилити комплексність дисертаційного дослідження.

2. Проведений у дисертації аналіз етапів інституціоналізації молодіжної політики є ґрунтовним і аргументованим, однак не супроводжується емпіричним зіставленням цих етапів із динамікою фактичної участі молоді у публічній політиці. Зокрема, пропонується етапізація апелює до інституційних умов забезпечення публічної політичної участі молоді, однак вагомої цінності могло б набути також порівняння рівня публічної політичної участі молоді за різні часові періоди. На нашу думку, таке зіставлення могло б посилити

аналітичну глибину дослідження, вказавши на зв'язок між інституційними змінами і поведінковими тенденціями.

3. Додатковою перевагою для дослідження могло б послугувати приділення більшої уваги до міжнародного досвіду. У роботі згадуються стандарти Ради Європи, що безумовно важливо, однак глибший порівняльний аналіз практик молодіжної політики в інших країнах, де ці стандарти реалізуються, дозволив би розглянути особливості українського контексту в ширшому порівняльному полі.

4. Хоча автор досить детально висвітлює проблеми, з якими стикаються політичні інститути у контексті їх впливу на публічну політичну участь молоді, у роботі меншою мірою проаналізовано їх потенціал до адаптації в умовах кризи. Наприклад, цікавою могла б бути оцінка, наскільки розглянуті політичні інститути були спроможні змінити підходи до молодіжної участі в умовах війни та чи з'явилися, поза нормативно передбаченими механізмами участі, передумови до формування нових каналів комунікації, практик залучення тощо.

5. В окремих підрозділах роботи трапляються повтори формулювань, особливо щодо значення публічної політичної участі як такої, її зв'язку з демократичним розвитком або функціональністю політичних інститутів. З огляду на чітке теоретичне підґрунтя, викладене у першому розділі, частину таких повторів можна було б уникнути задля більшої текстової економії.

Офіційний опонент – Хома Наталія Михайлівна, доктор політичних наук (23.00.02 – Політичні інститути та процеси), професор кафедри політології та міжнародних відносин Національного університету «Львівська політехніка».

Зауваження:

1. Дисертант наголошує формулюванням теми та змістом роботи саме на інституційних чинниках публічної політичної участі молоді. Це підводить до припущення про наявність й ще інших, неінституційних, чинників. Не зрозуміло, які це можливі фактори і як вони впливають на публічну політичну участь молоді, як взаємодіють/конфліктують з інституційними чинниками. Відтак доцільно коротко представити всі чинники впливу на публічну політичну участь молоді як певну систему, в межах якої виокремлюються інституційні чинники, а відтак – розкрити особливості впливу кожної з груп чинників на молодіжну політику України. Це дозволило б з'ясувати, що ще (окрім проаналізованого дисертантом) впливає на публічну політичну участь молоді. Можливо, ці інші групи факторів посилюють/послаблюють дію інституційних чинників?

2. Дисертант робить висновок, що «державні політичні інститути чинять вагомий вплив на забезпечення публічної політичної участі молоді в сучасній Україні» (с. 117). Ця теза потребує поглиблення в частині визначення, яким саме є цей вплив. Заявлені державою цілі, декларовані завдання і т. ін. часто на практиці трансформуються у доволі скромні результати, а часто навіть є проявами популізму. Відтак, автору доцільно змістити фокус дослідницької уваги в бік об'єктивної оцінки конкретних результатів діяльності,

ефективності ухвалених рішень в частині молодіжної політики. До прикладу, це можна розкрити через аналіз участі молоді у процесах відновлення деокупованих територій України, реалізації політики держави з підтримки тих, хто повертається туди. Влада часто артикулює, що молодь є важливим чинником реінтеграції деокупованих територій, але потрібні конкретні програми в межах молодіжної політики для підтримки молоді, які охопили б дійсно значну кількість заявників в межах тих чи інших програм.

За нашою оцінкою, державою хоч робляться певні кроки з підтримки молоді, яка повертається на деокуповані території, але ця підтримка не є системною та достатньою. Ця гіпотеза потребує перевірки. Наприклад, скільки молоді, які повернулися на деокуповані території, реально змогли отримати державну підтримку для розвитку свого бізнесу, скільки змогли придбати житло на пільгових умовах і т. д. Тут ми підводимо до думки, що у дослідженнях, результати яких представляються на четвертому році повномасштабної війни, важливо приділити увагу тим аспектам молодіжної політики, які виникли у відповідь на російську агресію. Це б посилювало актуальність роботи, адже виявило б прогалини у молодіжній політиці, які вимагають реагування невідкладно, не чекаючи завершення війни. Важлива оцінка того, як Міністерство молоді та спорту взаємодіє у цих процесах з іншими урядовими інституціями, наприклад, Міністерством розвитку громад та територій України, Міністерством національної єдності України та ін.

3. У роботі, на нашу думку, доцільно приділити увагу молодіжній політиці України щодо тих груп молоді, яка нині проживає поза межами нашої держави. Україні потрібна активна молодь повсюдно, адже низку форм громадсько-політичного активізму можна успішно реалізувати без фізичної присутності в Україні. Це сприятиме збереженню зв'язку з Україною, посилить перспективу якнайшвидшого повернення щобільшої кількості молоді. Тобто, у дисертації доцільним видається підняти питання про те, що українська молодь з-за кордону теж має бути охопленою молодіжною політикою України. Ця молодь може стати важливим актором політичного життя і держава має цим процесам сприяти. Відтак в частині аналізу молодіжної політики вважаємо за доцільне виробити рекомендації передусім для Міністерства національної єдності України про політику щодо української молоді за кордоном. Це впливає з декларування Міннац'єдності своєї роботи над тим, щоб кожен громадянин, де б він не перебував, почувався частиною України. Не менша увага має бути приділена й розробці молодіжної політики, яка б спряла молоді з ТОТ, яка подолала шлях з окупації додому. Якщо інтереси цих груп молоді ігнорувати при виробленні оновленої молодіжної політики, то Україна може втратити можливість якнайширше залучити цю групу молоді до процесів післявоєнної відбудови та управління державою.

4. Дисертант зауважує, що «новий етап розвитку молодіжної політики в Україні розпочнеться тільки після завершення війни, що передбачає зміну тенденцій у роботі проаналізованих політичних інститутів» (с. 102). На нашу думку, оновлювати молодіжну політику після війни – це запізно. Молодіжна політика потребує змін у відповідь на поточні виклики часу, а в іншому

випадку держав ризикує «втратити» частину молоді як суб'єктів державотворення та післявоєнної відбудови. Відтак, можливо, дисертант міг би запропонувати, які реформи у сфері молодіжної політики на часі саме нині.

5. На нашу думку, формулювання наукової новизни дисертації, попри її беззаперечність та змістовну логічність, за формою викладу мали б бути більш консолідовані. Роздроблено представлені 8 позицій «вперше», 7 – «уточнено», 3 – «набуло подальшого розвитку», уважаємо, могли б бути згруповані. Справді, кількість пунктів наукової новизни в дисертації на здобуття ступеня доктора філософії кількісно не регламентується нормативними документами. Однак доцільно враховувати загальноприйняті академічні рекомендації, які зорієнтовують здобувача до консолідованої форми представлення найважливіших результатів наукового дослідження.

Рецензент – Ставченко Сергій Вікторович, доктор політичних наук (23.00.01 – Теорія та історія політичної науки), професор, в.о. завідувача кафедри політології, соціології та публічного управління Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара. Зауваження:

1. Дисертація набула б додаткових переваг, якби автор здійснив порівняльний аналіз моделей молодіжної політики інших держав. Зокрема, автор наводить стандарти і підходи Ради Європи, обґрунтовуючи, що вони виступають основним орієнтиром сучасної вітчизняної молодіжної політики. Однак увага автора сконцентована на внутрішньоукраїнському контексті, в той час як докладне висвітлення особливостей застосування механізмів реалізації цих принципів і стандартів в європейських державах дозволило б порівняти досліджувану проблематику на прикладі реалій України та інших країн.

2. Окремі формулювання містять повторення в різних частинах дисертаційної роботи, наприклад, пояснення важливості політичної участі або її взаємозв'язку з інституційними чинниками. Це створює відчуття, ще автор намагається ще раз довести значення політичної участі молоді для політичної системи суспільства. Разом з тим, перший розділ дисертаційної роботи містить достатню аргументованість з цього питання, тому такі повторення можна було б уникнути.

3. У сучасному контексті цифровізація відіграє значну роль у залученні молоді до політичних процесів. Однак у роботі мінімальної уваги приділено ролі соціальних мереж, електронного урядування та цифрових платформ для активізації публічної політичної участі молоді. Водночас врахування цих аспектів могло б додатково посилити дисертаційне дослідження.

4. Робота сфокусована на вивченні публічної політичної участі молоді з позиції дослідження особливостей впливу чинників функціонування політичних інститутів на публічну політичну участь молоді. Однак додатковою перевагою роботи могла б стати деталізація зворотнього – зокрема, здійснення більш детального аналізу впливу публічної політичної участі молоді на функціональність політичних інститутів.

Рецензент – Воронова Тетяна Володимирівна, кандидат політичних наук (23.00.02 – Політичні інститути та процеси), доцент кафедри політології,

соціології та публічного управління Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара. Зауваження:

1. Автор приділяє порівняно невелику увагу феномену політичних партій, аргументуючи це послабленням їх ролі в умовах відсутності виборчого процесу під час повномасштабного вторгнення. Однак, враховуючи, що правовий режим воєнного стану з часом буде скасовано, додатковою перевагою дисертаційної роботи міг стати прогностичний аналіз щодо можливостей політичних партій сприяти забезпеченню публічної політичної участі молодих громадян та розробка відповідних пропозицій і рекомендацій у цьому напрямі.

2. Дисертація набула б більш емпіричного характеру, якби автор здійснив порівняння рівня політичної участі молоді за різні роки. Також у роботі могло б знайти відображення порівняння рівня політичної участі молоді з розробленою етапізацією процесу інституціоналізації молодіжної політики в незалежній Україні.

3. Робота має науковий стиль, що є цілком доречним, але в окремих випадках присутні речення з великою кількістю спеціальних термінів. Враховуючи, що робота може представляти інтерес не тільки для фахівців у галузі політичної науки, окремі компоненти можна було б спростити або пояснити додатково, щоб не перевантажувати текст.

Результати відкритого голосування:

«За» – 5 членів ради,

«Проти» – 0 членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує Генріху МАТУХНО ступінь доктора філософії з галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 052 Політологія.

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової спеціалізованої
вченої ради

Віталій КРИВОШЕЇН
(власне ім'я та прізвище)